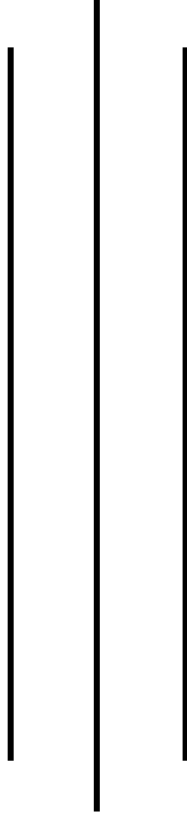

अपाङ्गता रोकथाम तथा पुनः स्थापना कार्यक्रम (सञ्चालन) निर्देशिका,
२०८०

प्रदेश सरकार
सामाजिक विकास मन्त्रालय
कोशी प्रदेश, विराटनगर, नेपाल

अपाङ्गता रोकथाम तथा पुनः स्थापना कार्यक्रम (सञ्चालन) निर्देशिका, २०८०

कोशी प्रदेशमा जन्मजात तथा जन्मपश्चात् हुने अपाङ्गता न्यूनीकरण गर्ने, मातृशिशु तथा बाल स्वास्थ्य र पोषण सेवामा सबै समूहहरूको पहुँच तथा उपभोग वृद्धि गर्ने, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू र उनीहरूका परिवारको जीवनको गुणस्तरमा सुधार ल्याउने एवं अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू सहितको समावेशी समाजको निर्माण गर्नका लागि नेपाल सरकार, स्थानीय तह एवं सामाजिक विकास संस्थाहरूसँगको साझेदारीमा प्रदेश सरकारबाट एकीकृत रूपमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि कार्यक्रमको कार्यान्वयनको प्रारूप तय गर्न तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनसँग सम्बन्धित सबै पक्षहरूको भूमिका निर्धारण गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकाले,

कोशी प्रदेश सरकारले प्रशासकीय कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन, २०७५ को दफा ३ बमोजिम यो निर्देशिका स्वीकृत गरी लागु गरेको छ।

परिच्छेद — १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस निर्देशिकाको नाम "अपाङ्गता रोकथाम तथा पुनः स्थापना कार्यक्रम (सञ्चालन) निर्देशिका, २०८०" हुनेछ।
(२) यो निर्देशिका तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।
२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,-
 - (क) "कार्यक्रम" भन्नाले अपाङ्गता रोकथाम तथा पुनः स्थापना कार्यक्रम सम्झनु पर्छ।
 - (ख) "निर्देशक समिति" भन्नाले **दफा १६** बमोजिमको समिति सम्झनु पर्छ।
 - (ग) "मन्त्रालय" भन्नाले कोशी प्रदेश सरकार, सामाजिक विकास मन्त्रालय सम्झनु पर्छ।
 - (घ) "मुख्य साझेदार संस्था" भन्नाले **दफा ९** बमोजिम प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहसँग त्रिपक्षीय लागत साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न मन्त्रालयबाट छनोट गरिएको सामाजिक विकास संस्था सम्झनु पर्छ।
 - (ङ) "सहजकर्ता" भन्नाले समुदायमा आधारित पुनः स्थापना सहजकर्ता सम्झनु पर्छ।
 - (च) "स्थानीय तह" भन्नाले कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिने कोशी प्रदेशका गाउँपालिका, नगरपालिका, उप-महानगरपालिका र महानगरपालिका सम्झनु पर्छ।

- (छ) "व्यवस्थापन समिति" भन्नाले दफा १७ बमोजिमको समिति सम्झनु पर्छ।
- (ज) "लक्षित वर्ग" भन्नाले कोशी प्रदेशमा रहेका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू तथा तिनका परिवारका सदस्यहरू सम्झनु पर्छ।

परिच्छेद —२

कार्यक्रम सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था

३. कार्यक्रम सञ्चालन हुने: कोशी प्रदेशका सबै जिल्लाका सबै स्थानीय तहमा प्रदेश सरकार, सम्बन्धित स्थानीय तह र मुख्य साझेदार संस्थाको त्रिपक्षीय लागत साझेदारी र राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ नेपाल, कोशी प्रदेशको प्राविधिक सहयोगमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ।
४. कार्यक्रमका मार्गनिर्देशक सिद्धान्तहरू: कार्यक्रम देहाय बमोजिमका मार्गनिर्देशक सिद्धान्तहरूका आधारमा सञ्चालन हुनेछ:-
- (क) स्थानीय तहको नेतृत्व र स्वामित्वमा कार्यक्रमको सञ्चालन हुने,
 - (ख) कार्यक्रमको सफलता र दिगोपनाको लागि स्थानीय तहसँगको सहकार्य अनिवार्य हुने,
 - (ग) समस्या पहिचान, योजना निर्माण, कार्यक्रमको कार्यान्वयन, अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा कार्यक्रमको लाभको उपभोग जस्ता हरेक प्रक्रियामा लक्षित वर्गहरूको अनिवार्य सहभागिता रहने।
५. कार्यक्रमका अङ्गहरू: कार्यक्रमको उद्देश्य हासिल गर्नका लागि अनुसूची - १ मा उल्लिखित विषयसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछन्।
६. लक्षित वर्गको सहभागिता: स्थानीय तहमा कार्यक्रमको लागि योजना तर्जुमाको चरणदेखि कार्यक्रम कार्यान्वयनको समीक्षा सम्मका हरेक चरणहरूमा लक्षित वर्गहरूको सहभागिता हुनेछ।
७. कार्यक्रमको संयोजन: (१) स्थानीय तहका महिला तथा बालबालिका सम्बन्धी विषय हेर्ने शाखा प्रमुख/अध्यक्ष, उपप्रमुख/उपाध्यक्ष तथा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको निर्देशनमा सम्बन्धित स्थानीय तहमा यस कार्यक्रमको संयोजन गर्नेछन्।
- (२) स्थानीय तहका महिला तथा बालबालिका सम्बन्धी विषय हेर्ने शाखा प्रमुख मन्त्रालय, मुख्य साझेदार संस्था तथा अन्य सरोकारवालासँग कार्यक्रमको सम्बन्धमा समन्वय र सहजीकरणका लागि कार्यक्रम सम्पर्क व्यक्तिको रूपमा समेत रहनेछन्।

परिच्छेद —३

स्थानीय तह तथा मुख्य साझेदार संस्थाको छनोट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्झौता

८. स्थानीय तहहरूको छनोट: (१) कार्यक्रम कोशी प्रदेशका सम्पूर्ण स्थानीय तहहरूमा क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लगिने छ।
- (२) मन्त्रालयले लागत साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न इच्छुक स्थानीय तहसँग प्रस्ताव आह्वान गर्नेछ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम प्राप्त प्रस्तावहरूको अध्ययन गरी निर्देशक समितिले स्थानीय तहको छनोट गर्नेछ।
९. मुख्य साझेदार संस्थाको छनोट: कार्यक्रमको कार्यान्वयनको लागि मन्त्रालयले प्रस्ताव आह्वान गरी प्रतिस्पर्धाका आधारमा मुख्य साझेदार संस्थाको छनोट गर्नेछ।
१०. कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्झौता: (१) कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि प्रथम चरणमा प्रदेश सरकारको तर्फबाट मन्त्रालय र मुख्य साझेदार संस्थाबीच सम्झौता हुनेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम सम्झौता भइसकेपश्चात उक्त सम्झौताको आधारमा दोश्रो चरणमा **दफा ८** बमोजिम छनोट भएका स्थानीय तह र मुख्य साझेदार संस्थाबीच सम्झौता हुनेछ।
११. प्रारम्भिक अभिमुखीकरण: मन्त्रालयले मुख्य साझेदार संस्था समेतको सहभागितामा कार्यक्रम लागु गर्न छनोट भएका स्थानीय तहहरूका प्रमुख/अध्यक्ष, उपप्रमुख/उपाध्यक्ष तथा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतहरू र महिला तथा बालबालिका शाखा प्रमुखलाई आमन्त्रण गरी कार्यक्रमबारे प्रारम्भिक अभिमुखीकरण गर्नेछ।
१२. सहजकर्ताहरूको नियुक्ति र तालिम: (१) अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा उनीहरूका परिवारलाई उनीहरूकै घरदैलोमा सेवा प्रवाह गर्न प्रत्येक स्थानीय तहले सहजकर्ताहरू नियुक्ति गर्नु पर्नेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमका सहजकर्ताहरूको संख्या स्थानीय तहमा रहेका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको संख्याका आधारमा निर्धारण गर्नु पर्नेछ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम सहजकर्ताको संख्या निर्धारण गर्दा तराई क्षेत्रमा चार सय जनासम्म, पहाडी क्षेत्रमा दुई सय पचास जनासम्म र हिमाली क्षेत्रमा दुई सय जनासम्म अपाङ्गता भएका व्यक्तिका लागि एक जनाका दरले सहजकर्ता छनोट गर्नु पर्नेछ।
- (४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिए तापनि स्थानीय तहले आफ्नो स्रोतबाट उपदफा (३) मा उल्लिखित अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अनुपातको आधारभन्दा कम नहुने गरी थप सहजकर्ता नियुक्ति गर्न बाधा पुग्ने छैन।
- (५) सहजकर्ताहरूको नियुक्ति गर्ने प्रक्रिया प्रदेश सरकारले जारी गरेको कार्यविधि बमोजिम हुनेछ।

(६) उपदफा (१) र (४) बमोजिम नियुक्त सहजकर्ताहरूलाई मुख्य साझेदार संस्थाले क्षमता विकासका विभिन्न तालिमहरू उपलब्ध गराउने छ।

परिच्छेद —४

लागत साझेदारी, बजेट तथा योजना प्रणाली

१३. लागत साझेदारी र बजेट प्रवाह प्रणाली: (१) कार्यक्रम सञ्चालनको पहिलो दुई वर्षसम्म कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा लाग्ने कुल खर्चको कम्तिमा एक/एक तिहाई रकम मुख्य साझेदार संस्था, स्थानीय तह र प्रदेश सरकारले व्यहोर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रदेश सरकारले व्यहोर्नुपर्ने एक तिहाई रकम सम्बन्धित स्थानीय तहको प्रस्तावको आधारमा प्रदेश सरकार, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले प्रचलित कानून बमोजिम अनुदान उपलब्ध गराउनेछ।

(३) कार्यक्रम सञ्चालन सम्बन्धी सम्पूर्ण रकम स्थानीय तहको खातामा जम्मा हुनेछ र नेपाल सरकारको खर्च प्रणाली र मापदण्ड बमोजिम खर्च गरिनेछ।

(४) कार्यक्रमको लागत साझेदारी सम्बन्धी अन्य व्यवस्था मुख्य साझेदार संस्थासँग गरिएको सम्झौता बमोजिम हुनेछ।

(५) कार्यक्रमको दिगोपनाका लागि नेपाल सरकारसँग समेत लागत साझेदारीका लागि आवश्यक पहलकदमी गरिने छ।

१४. सुनिश्चित गर्नुपर्ने: (१) मन्त्रालयले मुख्य साझेदार संस्थासँग गरिएको सम्झौता बमोजिम मुख्य साझेदार संस्थाबाट एक तिहाई बजेट रकम खर्च गरेको सम्बन्धमा सुनिश्चित गर्नुपर्ने छ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनका लागि मुख्य साझेदार संस्थाले कार्यक्रमका सम्बन्धमा वर्षभरी गरिने गतिविधि समेटेर तयार गरेको वार्षिक बजेट तथा कार्य योजना निर्देशक समितिसमक्ष पेश गरी उक्त समितिबाट अनुमोदन गराउनु पर्नेछ।

(३) मुख्य साझेदार संस्थाले कार्यक्रमका सम्बन्धमा आफुले गरेको खर्चको विवरण समेटी अर्धवार्षिक रूपमा मन्त्रालयसमक्ष आर्थिक प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ।

१५. वार्षिक योजना निर्माण: (१) कार्यक्रम कार्यान्वयनका सम्बन्धमा प्रत्येक आर्थिक वर्षका लागि वार्षिक कार्य योजना तर्जुमा गरी स्थानीय तहले चैत्र महिनाको दोश्रो हप्ताभित्र स्वीकृतिको लागि निर्देशक समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थानीय तहले कार्यक्रमको वार्षिक कार्य योजना निर्माण गर्दा देहायका व्यक्ति तथा संस्थाहरूको प्रतिनिधित्व गराउनुपर्नेछ:-

(क) स्थानीय तहका प्रमुख/अध्यक्ष र उपप्रमुख/उपाध्यक्ष,

- (ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
- (ग) सबै वडाका वडाध्यक्षहरू,
- (घ) नगर/गाउँ स्वास्थ्य समितिका संयोजक तथा सदस्यहरू,
- (ङ) नगर/गाउँ सामाजिक विकास समितिका संयोजक तथा सदस्यहरू,
- (च) महिला बालबालिका शाखा प्रमुख, सामाजिक विकास महाशाखा/शाखा प्रमुख, स्वास्थ्य महाशाखा/शाखा प्रमुख तथा शिक्षा महाशाखा/ शाखा प्रमुख,
- (छ) प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र र स्वास्थ्य चौकीका इन्चार्जहरू र नर्सिङ कर्मचारीहरू,
- (ज) सहजकर्ताहरू,
- (झ) मिलिजुली समूहहरू र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका संस्था र समूहको प्रतिनिधिहरू,
- (ञ) समावेशी बाल क्लब तथा अन्य संस्थाका स्थानीय प्रतिनिधिहरू।

परिच्छेद —५

निर्देशक समिति तथा व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यवस्था

१६. निर्देशक समितिको गठन र भूमिका तथा जिम्मेवारी: (१) कार्यक्रम कार्यान्वयनमा निर्देशन तथा मार्गदर्शन गर्नका लागि मन्त्रालयस्तरमा देहाय बमोजिमको एक कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा सहजीकरण निर्देशक समिति रहनेछः-

(क) सामाजिक विकास मन्त्री	—संयोजक
(ख) सचिव, मन्त्रालय	—सदस्य
(ग) सचिव, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	—सदस्य
(घ) सचिव, स्वास्थ्य मन्त्रालय	—सदस्य
(ङ) प्रदेश संयोजक वा प्रतिनिधि, नेपाल नगरपालिका संघ	—सदस्य
(च) प्रदेश अध्यक्ष वा प्रतिनिधि, गाउँपालिका महासंघ नेपाल	—सदस्य
(छ) मन्त्रालयका उच्च शिक्षा सम्बन्धी विषय हेर्ने महाशाखा प्रमुख	—सदस्य
(ज) प्रमुख वा प्रतिनिधि, मुख्य साझेदार संस्था	—सदस्य
(झ) अध्यक्ष, राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ नेपाल, कोशी प्रदेश समिति	—सदस्य
(ञ) उपाध्यक्ष, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी कोशी प्रदेश स्तरीय समिति	—सदस्य

(ट) महाशाखा प्रमुख, सामाजिक विकास महाशाखा, मन्त्रालय –सदस्य-सचिव

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिको भूमिका तथा जिम्मेवारी देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) दफा ८ बमोजिम कार्यक्रम सञ्चालन हुने स्थानीय तहहरूको छनोट गर्ने,
- (ख) कार्यक्रमको प्रभावकारी सञ्चालनका लागि मार्गदर्शन गर्ने,
- (ग) वार्षिक कार्य योजनाको स्वीकृति प्रदान गर्ने,
- (घ) कार्यक्रम सम्बन्धी वार्षिक, अर्धवार्षिक समीक्षा कार्यक्रमहरूमा सहभागी हुने र प्रतिवेदनहरू स्वीकृत गर्ने,
- (ङ) दफा १४ को उपदफा (२) बमोजिम मुख्य साझेदार संस्थाले पेश गरेको वार्षिक बजेट तथा कार्य योजनाको अनुमोदन गर्ने,
- (च) कार्यक्रम कार्यान्वयनको आवश्यकता अनुसार अनुगमन गर्ने,
- (छ) कार्यक्रम कार्यान्वयनको क्रममा कुनै समस्या आएमा त्यस्ता समस्याहरू समाधानका लागि सहजीकरण गर्ने,
- (ज) स्थानीय तहहरूलाई बजेट प्रवाह गर्न आवश्यक समन्वय गर्ने,
- (झ) प्रदेश सरकारको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा कार्यक्रम समावेश गर्न सिफारिस गर्ने।

(३) निर्देशक समितिको बैठक वर्षमा कम्तिमा ४ पटक वा आवश्यकता अनुसार जुनसुकै बेला बस्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

१७. व्यवस्थापन समितिको गठन र भूमिका तथा जिम्मेवारी: (१) स्थानीय तहमा कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा मार्गनिर्देश गर्न एक स्थानीय तह स्तरीय कार्यक्रम व्यवस्थापन समिति रहनेछ।

(२) अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी ऐन, २०७४ को दफा ४२(१) बमोजिमको स्थानीय समन्वय समितिले नै उपदफा (१) बमोजिमको व्यवस्थापन समितिको रूपमा कार्य गर्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको व्यवस्थापन समितिको भूमिका तथा जिम्मेवारी देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) कार्यक्रम व्यवस्थापन तथा कार्यान्वयनलाई सहज बनाउन मन्त्रालयले जारी गरेको मार्गदर्शन बमोजिम कार्यक्रम कार्यान्वयन दिशानिर्देश गर्ने,

- (ख) कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि कार्यक्रमसँग सम्बन्धित स्थानीय सेवा प्रदायक संस्थाहरू (स्थानीय तहहरू, स्वास्थ्य संस्था, शिक्षण संस्था, वित्तीय संस्था लगायत) लाई परिचालन गर्ने,
- (ग) मन्त्रालय र मुख्य साझेदार संस्थासँग कार्यक्रम सञ्चालन गर्न बजेट माग गर्ने,
- (घ) कार्यक्रमका लागि प्रदेश सरकारले जारी गरेको कार्यविधि बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गरी आवश्यक सहजकर्ताहरू नियुक्त गर्ने,
- (ङ) कार्यक्रमको आम्दानी खर्चको चुस्त दुरुस्त लेखा राख्ने व्यवस्था मिलाउने,
- (च) कार्यक्रमको प्रगति अनुगमन गर्ने र आवश्यक पृष्ठपोषण उपलब्ध गराउने,
- (छ) मन्त्रालयबाट प्राप्त पृष्ठपोषणलाइ कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि प्रयोग गर्ने गराउने प्रवन्ध मिलाउने,
- (ज) कार्यक्रम कार्यान्वयनका क्रममा आउने समस्या तथा विवादको निरूपण गर्न, गराउन पहल गर्ने,
- (झ) कार्यक्रमको त्रैमासिक तथा वार्षिक योजनाहरू बनाउने व्यवस्था मिलाउने,
- (ञ) त्रैमासिक तथा वार्षिक कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन तयार गर्ने व्यवस्था मिलाउने,
- (ट) कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक अन्य कार्य गर्ने, गराउने।

परिच्छेद —६

लेखा प्रणाली, अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन

१८. लेखा र लेखा परीक्षण: (१) कार्यक्रमको प्रचलित कानून बमोजिम लेखा राख्नु पर्नेछ।
 (२) स्थानीय तहहरूले प्रचलित कानून बमोजिम कार्यक्रमको लेखा परीक्षण गराउनु पर्नेछ।
१९. अनुगमन तथा समीक्षा: (१) मन्त्रालय तथा निर्देशक समितिबाट कार्यक्रमको आवश्यकता अनुसार स्थलगत अनुगमन हुनेछ।
 (२) सम्बन्धित जिल्लाका जिल्ला समन्वय समितिबाट कार्यक्रमको नियमित अनुगमन तथा पृष्ठपोषणको व्यवस्था मिलाइनेछ।
 (३) व्यवस्थापन समितिले कार्यक्रमको प्रभावकारिताको नियमित अनुगमन गर्नेछ।
 (४) कार्यक्रमको अनुगमन व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको प्रयोगबाट गरिनेछ।
 (५) मन्त्रालयले कार्यक्रमको वार्षिक समीक्षा तथा स्थानीय तहले अर्धवार्षिक र वार्षिक समीक्षा बैठकको आयोजना गर्नेछ।

(६) मुख्य साझेदार संस्थाका प्राविधिक कर्मचारीले सहजकर्ताको काममा निरन्तर सहयोग र सहजीकरण गर्नेछन्।

२०. **प्रतिवेदन:** (१) स्थानीय तहहरूले निर्देशक समितिले तोकेको ढाँचामा कार्यक्रमको प्रगति तथा आर्थिक प्रतिवेदन समेटिएको त्रैमासिक तथा वार्षिक प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको त्रैमासिक तथा वार्षिक प्रतिवेदनको एक प्रति मन्त्रालयमा पठाई सो को बोधार्थ मुख्य साझेदार संस्थालाई समेत दिनु पर्नेछ।

(३) मन्त्रालयले मुख्य साझेदार संस्थाको सहयोगमा कार्यक्रमको वार्षिक प्रगति तथा आर्थिक प्रतिवेदन तयार गरी प्रकाशन गर्नेछ।

(४) प्रत्येक आर्थिक वर्षको समाप्तिमा उपदफा (१) बमोजिम स्थानीय तहले पेश गर्ने आर्थिक प्रतिवेदनमा उल्लिखित खर्चको रुजु गरी स्थानीय तहसँगको हिसाब फरफारक गरिने छ।

२१. **कार्यक्रमको प्रभाव मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन प्रकाशन:** (१) कार्यक्रमको प्रभावकारिता मापनका लागि कार्यक्रमले तय गरेका सूचाङ्कहरूको आवधिक रूपमा अध्ययन गरिनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका सूचाङ्कहरूको अवस्था देहायका समय अवधिमा गरिने कार्यक्रमको आधारभूत सर्वेक्षण, मध्यावधि, अन्तिम सर्वेक्षण तथा प्रभाव मूल्याङ्कनबाट प्राप्त हुनेछ:-

- (क) समुदायमा कार्यक्रम सुरु हुन भन्दा अघि गरिने आधारभूत सर्वेक्षण,
- (ख) कार्यक्रम सुरु भएको पहिलो दुई वर्ष पछि गरिने मध्यावधि सर्वेक्षण,
- (ग) मुख्य साझेदार संस्थाको बहिर्गमन हुनु एक वर्ष अघि गरिने अन्तिम सर्वेक्षण।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको सर्वेक्षण तथा मूल्याङ्कनका लागि लागि वैज्ञानिक रूपमा अनुसन्धान गर्न सक्ने अनुभव तथा क्षमता भएको अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको संस्थाको छनोट मुख्य साझेदार संस्थाले गर्नु पर्नेछ र उक्त कार्यका लागि लाग्ने लागत उक्त संस्था स्वयंले नै बहन गर्नु पर्नेछ।

(४) उपदफा (२) को खण्ड (ख) बमोजिमको मध्यावधि सर्वेक्षणको समीक्षाबाट लक्ष्य अनुसारको उपलब्धि हासिल हुन नसकेको पाइएमा कार्यक्रमको निरन्तरताको बारेमा निर्देशक समितिले आवश्यक निर्णय लिनेछ।

(५) उपदफा (२) बमोजिमका सर्वेक्षणहरूबाट प्राप्त हुन आएका सूचना तथा जानकारीहरूलाई मन्त्रालयले मुख्य साझेदार संस्थाको प्राविधिक सहयोगमा प्रकाशन गर्नेछ।

परिच्छेद —६

विविध

२२. **अभिन्न अङ्ग हुने:** (१) स्थानीय तहमा रहेको अपाङ्गता सहायता कक्ष यस कार्यक्रमको अभिन्न अङ्ग हुनेछ।
(२) उपदफा (१) बमोजिमको सहायता कक्षका कर्मचारीहरूलाई मुख्य साझेदार संस्थाले आवश्यकता अनुसार क्षमता विकास तालिम उपलब्ध गराउने छ।
२३. **स्थानीय साझेदार संस्थाहरू:** स्थानीय तहहरूमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरू, शिक्षण संस्थाहरू, बाल क्लबहरू, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका संस्था तथा मिलिजुली समूहहरू यस कार्यक्रमका स्थानीय साझेदार संस्थाहरू हुनेछन्।
२४. **कार्यक्रम सञ्चालनमा समन्वय र सहकार्य:** (१) कार्यक्रम सञ्चालनमा शिशु तथा बाल स्वास्थ्य एवं अपाङ्गताका क्षेत्रमा काम गर्ने अन्य संस्थाहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरिने छ।
(२) स्थानीय तहमा अन्य कुनै राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय संस्था शिशु तथा बाल स्वास्थ्य र अपाङ्गताका क्षेत्रमा काम गर्न आएमा कार्यक्रमका गतिविधिहरूमा उनीहरूका कार्यक्रमहरूलाई समेटेर वार्षिक योजना निर्माण गरिने छ।
२५. **बैठक भत्ता:** यस निर्देशिका बमोजिम गठित समितिका सदस्यहरूको बैठकको भत्ता प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।
२६. **आन्तरिकीकरण सम्बन्धी व्यवस्था:** (१) मुख्य साझेदार संस्थासँग भएको कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्झौता बमोजिम मुख्य साझेदार संस्थाको बहिर्गमनपश्चात कार्यक्रम प्रदेश सरकारले आवश्यकता अनुसार नेपाल सरकार तथा सम्बन्धित स्थानीय तहका साथै अन्य सामाजिक विकास संस्थासँगको लागत साझेदारीमा आन्तरिकीकरण गरी निरन्तर सञ्चालन गर्न सक्नेछ।
(२) उपदफा (१) बमोजिमको आन्तरिकीकरणको प्रारूप मन्त्रालय तथा सम्बन्धित स्थानीय तहले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।
२७. **बाधा अड्काउ फुकाउने:** यस निर्देशिका कार्यान्वयनको सिलसिलामा कुनै बाधा अड्काउ आइपरेमा यस निर्देशिका तथा प्रचलित कानूनको प्रतिकूल नहुने गरी निर्देशक समितिको सिफारिसमा मन्त्रालयले त्यस्तो बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ।
२८. **संशोधन, खारेजी र बचाउ:** (१) यस निर्देशिकालाई आवश्यक संशोधन वा खारेजी गर्ने अधिकार कोशी प्रदेश सरकारमा निहित रहनेछ।
(२) अपाङ्गता रोकथाम तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम (सञ्चालन) निर्देशिका, २०७६ खारेज गरिएको छ। उक्त निर्देशिका बमोजिम भएका सम्पूर्ण कामकारवाही यसै निर्देशिका बमोजिम भएको मानिने छ।

अनुसूची - १
(दफा ५ सँग सम्बन्धित)

अपाङ्गता रोकथाम तथा पुनः स्थापना कार्यक्रम अन्तर्गत सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरू

१. अपाङ्गता रोकथामतर्फका कार्यक्रमहरू

नव दम्पतीहरूलाई शुभकामना कार्ड वितरण, विद्यालय स्वास्थ्य परीक्षण कार्यक्रम, अपाङ्गता रोकथाम सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू, नवजात शिशुहरू र पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकामा जन्मदोष तथा अपाङ्गता भए नभएको यकिन गर्न स्वास्थ्य परीक्षण र जन्मदोष देखिएकाहरूको स्वास्थ्य उपचार।

२. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको पुनः स्थापनातर्फका कार्यक्रमहरू

पुनः स्थापना योजना निर्माण, स्वास्थ्य उपचार, सहायक सामग्री प्रदान, नियमित फिजीयोथेरापी सेवा, अभिभावकहरूलाई सीप तालिम, समावेशी शिक्षा कार्यक्रम, विद्यालय भर्ना, स्रोत कक्षामा भर्ना, घरैमा अनौपचारिक शिक्षा मार्फत औपचारिक शिक्षामा पहुँच, दौतरी शिक्षा, मिलिजुली समूहहरू गठन र परिचालन, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको संस्था निर्माण, परिचालन र सुदृढीकरण, सीप विकास तालिम, विउ पूँजीको अधिकारहरू र सवालहरूका बारेमा जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन।

३. स्थानीय तहमा रही लक्षित वर्गलाई सेवा प्रदान गर्ने संरचनाहरूको सुदृढीकरणतर्फका कार्यक्रमहरू

निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूलाई कार्यक्रमका बारेमा जानकारी, समुदायमा आधारित पुनः स्थापना सहजकर्ताहरूको नियुक्ति र तालिम, अपाङ्गता सहायता कक्ष सञ्चालन, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सशक्तीकरण तथा संस्थागत सुदृढीकरण, वार्षिक योजना तर्जुमा, अनुगमन तथा समीक्षा।